

Asia: VN/25041/2020

Henkilötunnusjärjestelmän uudistamista koskevat säädös- ja muut ehdotukset

Luonnos hallituksen esitykseksi

Yleiset huomiot esityksen tavoitteista

Verohallinto kannattaa henkilötunnusjärjestelmän uudistamista ja myös tavoitetta vähentää hallinnollista taakkaa silloin, kun ulkomaalaiselle annetaan henkilötunnus.

Verohallinto edellyttää kuitenkin, että esityksen vaikutuksia arvioidaan jatkotyössä erityisesti harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja selvitetään aiheuttaako ulkomaalaisten etärekisteröintimenettely riskejä Suomalaisen identiteetin väärinkäytöksille esimerkiksi verotuksessa.

Tämän lisäksi tulee arvioida uuden yksilöintitunnuksen käyttöönottoa koskevia edellytyksiä ja uuden yksilöintitunnuksen rinnakkain käyttämistä nykyisen henkilötunnuksen kanssa. Verohallinto arvioi, että kahden yksilöintitunnuksen käyttö samanaikaisesti voi aiheuttaa luonnollisissa henkilöissä ja esimerkiksi tiedonantovelvollisissa sekaannusta etenkin, jos uuden yksilöintitunnuksen käyttäminen on organisaatioille vapaaehtoista.

Esityksen jatkotyössä tulee ottaa huomioon myös Suomea koskevat kansainväliset velvoitteet automaattisen tietojenvaihdon osalta. Jatkotyössä tulee varmistaa, että etärekisteröinnin perusteella saatava tunniste ei mene sekaisin varsinaisen henkilötunnuksen (verotunniste) kanssa. Lisäksi tulee varmistaa, että ehdotuksen mukaista uutta yksilöintitunnusta voidaan käsitellä verotunnisteena tai; jos se ei ole verotunniste huolehtia siitä, ettei sitä sekoiteta vero-tunnisteeseen (henkilötunnus). Verotusta koskevassa kansainvälisessä tietojenvaihdossa verovelvollinen yksilöidään verotunnisteella (TIN = Tax Identification Number). Suomessa verotunniste on henkilötunnus ja y-tunnus. Ehdotettujen uudistusten toimeenpanossa pitää varmistaa, että Suomen verotunniste on yksiselitteisesti määritelty ja, että se erottuu muista tunnisteista. Kansainvälistä tietojenvaihtoa koskevat sopimukset ja säädökset edellyttävät suomalaisilta ja ulkomaisilta toimijoilta Suomen verotunnisteen (TIN) käsittelyä. Verotunnistetietojen kerääminen ja raportoiminen koskee maailmanlaajuisesti esimerkiksi finanssilaitoksia (FATCA, CRS ja DAC2 - vero.fi)

ja jatkossa DAC7 (DAC > direktiivi hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla) myötä myös kotimaisia ja ulkomaisia alustatoimijoita. Ulkomaisten finanssilaitosten on kerättävä Suomalaisten tilinhaltijoiden verotunnisteet ja finanssilaitokset raportoivat satoja tuhansia suomalaisten finanssitilien tietoja oman maansa verohallinnoille. DAC7 myötä alustatalouden toimijoiden on kerättävä myyjien verotunnistetiedot ja varmistettava tietojen oikeellisuus. Tietojenvaihto koskevat sopimukset ja säädökset edellyttävät, että tietojenvaihdon piirissä olevien valtioiden on otettava käyttöön tehokkaat menettelyt huolellisuusmenettelyiden ja raportointivelvoitteiden täytäntöönpanon ja noudattamisen valvomiseksi. Tämä tarkoittaa mm. sanktioiden määräämistä, jos verotunnisteita ei ole kerätty tai raportointivelvoitetta muuten noudatettu. Suomen velvoitteena on voida yksiselitteisesti ilmoittaa ilmoitusvelvollisille sekä OECD ja EU portaaleihin mitkä ovat Suomen verotunnisteita (TIN) ja mistä virallisista asiakirjoista verotunniste löytyy (mm. passi), jotta nämä voivat täyttää säädetyt velvoitteet. Ehdotuksen osalta huolena on etärekisteröintimenettelystä saatava tunnus, joka ulkoisesti on henkilötunnus mutta ei olisi Suomeen yleisesti verovelvolliselle myönnettävä verotunniste (TIN). Etärekisteröinnin perusteella saatavan tunnuksen saa ilman, että henkilö tulee tosiasiallisesti Suomeen tai osoittaa oleskelevansa Suomessa ja henkilön asuinvaltio olisi muu kuin Suomi. Silloin, jos tämä tunnus ei erotu verotunnisteesta (TIN) aiheuttaa se riskin petollisesta toiminnasta kuten kansainvälisestä veronkierrosta ja on ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden kanssa. Etärekisteröinnin perusteella saatavaa tunnusta käyttämällä henkilö voi välttää itseään koskevien tietojen raportoinnin ilmoittamalla vilpillisesti olevansa Suomeen verovelvollinen.

Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö on selvittänyt ehdotuksen vaikutuksia tulorekisterin toiminnan kannalta ja pyytänyt myös sidosryhmiltä kannanottoja etärekisteröinnin ja uuden yksilöintitunnuksen vaatimista muutoksista tulorekisterimenettelyssä. Saatujen vastausten perusteella ehdotuksen mukaiset muutokset edellyttävät lainsäädännön muutoksia ja tietojärjestelmien kehittämistyötä. Esimerkiksi vahvaa tunnistamista edellyttävässä sähköisen asiointipalvelun tunnistamisessa tulee tehdä muutoksia etärekisteröinnin perusteella saadun henkilötunnuksen käsittelyssä ja näiden muutosten kustannusarvio on 310 000 €. Uuden yksilöintitunnuksen käyttäminen edellyttää tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) muuttamista, jos uusi henkilötunnus otetaan käyttöön tietojen ilmoittamisessa. Uuden yksilöintitunnuksen käyttöönoton kustannukset tulorekisterissä ovat arviolta 780 000 €. Tulotietojärjestelmään tehtävien muutosten toteuttamiseksi hallituksen esityksessä ehdotettua lakien voimaantuloa pitäisi lykätä vuoden 2024 alkuun.

Huomiot mahdollisuuteen saada henkilötunnus jo Suomessa oleskeluun oikeuttavaa lupaa tai rekisteröintiä koskevan hakemuksen perusteella (1. lakiehdotuksen 9 ja 22.2 §)

Ehdotuksella helpotetaan Suomeen täihin tulevien rekisteröintiprosessia eri viranomaisissa. Verohallinnon kannalta ehdotetulla muutoksilla voi olla asiointitarvetta vähentävä vaikutus, jos nykyistä useammat Suomeen töihin tulevat henkilöt rekisteröidään väestötietojärjestelmään jo heidän asioidessaan Maahanmuuttovirastossa.

Huomiot mahdollisuudesta tallettaa ulkomaalaisen henkilön tiedot väestötietojärjestelmään ulkoisen palveluntarjoajan oleskelulupa-asiassa tekemän henkilöllisyydestä varmistumisen perusteella (1. lakiehdotuksen 22.3 §)

Ei lausuttavaa

Etärekisteröintimenettelyä koskevat huomiot (1. lakiehdotuksen 9 a–9 d ja 34 a §)

Etärekisteröintimenettely on uusi ja ehdotuksen 9 a – 9 d §:ssä säädetään mahdollisuudesta antaa ulkomaalaiselle henkilötunnus automaattisesti ilman voimassa olevan lain 9 §:n mukaista ulkomaan kansalaisen rekisteröinnin edellytysten arviointia. Henkilö saisi henkilötunnuksen ja hänet olisi etärekisteröintimenettelyssä tunnistettu automaattisin menettelyin matkustusasiakirjasta. Ehdotus ei sisällä tarkempia säännöksiä niistä tilanteista, joissa etärekisteröinnin perusteella saatua henkilötunnusta voi käyttää tai milloin se ei ole kelvollinen.

Verohallinnon kannalta ehdotus helpottaa ulkomaalaisten tietojen käsittelyä silloin, kun henkilö asioi ensimmäistä kertaa Verohallinnossa, koska ulkomaalaisen perustiedot on rekisteröity väestötietojärjestelmään. Tämä edistää Verohallinnon tavoitteita helpottaa ulkomaalaisen henkilön asiointiprosesseja. Etärekisteröintimenettely ei kuitenkaan poista tarvetta henkilön kasvokkain tunnistamiselta.

Verohallinnon tavoitteena on vähentää ns. keinohenkilötunnusten käyttöä. Keino-henkilötunnusta käytetään silloin, kun henkilö on yksilöitävä verotuksessa mutta henkilötunnuksen antamisen edellytykset eivät täyty. Etärekisteröintimenettely voi vähentää jonkin verran keinohenkilötunnusten käytön tarvetta mutta ei poista niiden käyttöä kokonaan.

Esitysluonnos jättää epäselväksi sen, miten etärekisteröitymisen perusteella saatua identiteettiä voi hyödyntää sähköisessä asiointissa, sähköisessä tunnistamisessa ja sähköisessä valtuuttamisessa taikka muuttaako se sähköisen valtuuttamisen menettelyitä. Tällä hetkellä on käytössä Finnish Authenticator Identification Service, joka perustuu sovelluksella tapahtuvaan etätunnistamiseen. Menettelyssä ulkomaalainen saa sähköisen tunnisteiden ja tunnistusvälineen, mutta ulkomaalaista henkilöä ei ole tunnistettu vahvasti eikä ulkomaalainen saa suomalaista henkilö-tunnusta. Ulkomaisen yrityksen edustaja saa edustus-oikeuden toimia ulkomaisen yrityksen puolesta hakemalla suomi.fi-valtuutta. Hakemuksen liitteenä on oltava viranomaisen oikeaksi todistama kaupparekisteriote ja henkilöllisyysasiakirja. Yksilöivän tunnisteiden lisätiedoissa pitäisi huomioida eIDAS-tunnistetut käyttäjät. Jatkotyössä pitää arvioida aiheuttavatko eritasoiset tunnistamisratkaisut ja identiteetit riskejä viranomaisasiointissa ja esimerkiksi sähköisen asiointin valtuutuksissa. Käytännössä menettely pitäisi yhtenäistää siten, että eri rekisteröintien yhteydessä kerätään henkilöstä riittävän paljon tietoja, jotta henkilön identiteetit voidaan yhdistää mahdollisiin toisiin tunnuksiin, jotta henkilölle ei synny useita identiteettejä käytettäväksi.

Etärekisteröintimenettely sisältää hyötyjen lisäksi myös riskin siitä, että erilaiset identiteetin käyttöön liittyvät petos- ja väärinkäyttötilanteet lisääntyvät. Riskit johtuvat siitä, että prosessi on automatisoitu eikä etärekisteröintiä ole rajattu niihin tilanteisiin, joissa henkilötunnus voidaan

väestötietoja koskevan sääntelyn nojalla antaa ulkomaalaiselle. Etärekisteröinnissä henkilötunnuksen saisi ilman, että väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 9 §:n mukaisia rekisteröinnin edellytystä olisi arvioitu. Rekisteröintiedellytysten arviointi voidaan tehdä vasta silloin, kun etärekisteröity henkilö tunnustetaan kasvokkain oman pyyntönsä perusteella. Ehdotuksessa ei myöskään määritellä tarkemmin missä yhteiskunnan palveluissa etärekisteröinnin perusteella saatua henkilötunnusta voi hyödyntää ja tulisiko asiointitilanteissa tehdä valvontatoimenpiteitä esimerkiksi, jos havaitaan etärekisteröidyn tunnuksen väärinkäytöstarkoitus. Käytännössä vaikeutena on myös se, että etärekisteröinnin perusteella saatu henkilötunnus olisi samanlainen kuin vahvasti tunnistetun henkilön rekisteröinnin perusteella saatu tunnus. Tunnuksen vastaanottaja ei välttämättä tiedä sitä, onko henkilö tunnistettu vahvasti vai ei. Etärekisteröidyn tunnuksen käyttämisen tulisi edellyttää sitä, että tunnusta hyödyntävät organisaatiot käsittelevät asioinnin yhteydessä myös tietoa tunnistamisen tavasta, muutoin tunnuksen käyttäminen aiheuttaa sekaannusta ja väärinkäytöstilanteita. Ehdotuksessa ei ole arvioitu pitäisi-kö edellä mainittujen riskien vähentämiseksi etärekisteröidyn henkilötunnuksen yhteydessä aina näkyä se tapa, jolla tunnus on rekisteröity esimerkiksi silloin kun henkilötunnus on tulostettuna viranomaisen asiakirjalla.

Verohallinto pitää tärkeänä, että jatkotyössä selvitetään voisiko etärekisteröintiin liittyviä riskejä vähentää esimerkiksi siten, että tunnistamisen tapaa koskeva tieto olisi pakollinen aina kun käsitellään etärekisteröityneen henkilön henkilötunnustietoa. Lisäksi pitäisi arvioida miten esimerkiksi Verohallinnon tulee toimia silloin, jos havaitaan, että edellä mainitut edellytykset henkilön vahvalle rekisteröitymiselle eivät täyty tai havaitaan, että etärekisteröityä henkilötunnusta käytetään vilpillisesti laittoman toiminnan välineenä.

Sukupuolineutraalia henkilötunnusta koskevat huomiot

Ei lausuttavaa

Uutta yksilöintitunnusta koskevat huomiot

Ehdotuksen mukaisesti uusi yksilöintitunnus tulisi vuomaan 2023 alusta lähtien ja sen käyttö olisi eri organisaatioissa vapaaehtoista.

Verohallinto ei kannata yksilöintitunnuksen käytön vapaaehtoisuuteen perustuvaa käyttöä. Henkilötunnuksen ja yksilöintitunnuksen rinnakkainen sekä mahdollinen sattumanvarainen käyttö aiheuttaa ylimääräistä selvitystyötä sekä vai aiheuttaa myös virheitä asiakkaiden yksilöinnissä. Yksilöintitunnuksen käyttöön ottavan organisaation tulisi arvioida vaikutukset, joita uuden tunnuksen käyttö aiheuttaa esimerkiksi erilaisen tiedonantovelvoitteiden ja tietojenvaihdon näkökulmasta.

Uuden yksilöintitunnuksen käyttöönoton yhteydessä tulee myös tehdä selvitys siitä, miten muualla lainsäädännössä on säädetty henkilötunnuksen käytöstä ja koskeeko sääntely vastaavalla tavalla myös uutta yksilöintitunnusta. Esimerkiksi laissa veronumerosta ja veronumerorekisteristä (473/2021) säädetään sen 5 §:ssä, että veronumerorekisteriin merkitään mm. henkilön nimi ja

Suomalainen henkilötunnus. Veronumeroa koskevalla laissa ei ole tarkemmin arvioitu voitaisiinko tällä tarkoittaa myös uutta yksilöintitunnusta. Vaihtoehtona lienee se, että eri lakeja muutetaan siten, että niissä mainitaan myös yksilöintitunnus tai sitten säädetään yleisesti siitä, että kun laissa tarkoitetaan henkilötunnusta tarkoittaa se myös yksilöintitunnusta. Tulorekisterin osalta tulotietojärjestelmästä annetun lain 8 §:n mukaisesti tulorekisteriin talletetaan tulonsaajaa ja suorituksen maksajaa koskevana yksilöintitietona henkilötunnus tai y-tunnus. Yksilöintitunnuksen tallentaminen edellyttäisi tämän sääntelyn muuttamista. Lisäksi lain 14 §:n 2 momentissa säädetään oikeudesta antaa tiedon käyttäjälle tiedon tulonsaajan tai suorituksen maksajan henkilötunnuksesta, jos tietoja ilmoitettaessa on annettu tunnistetietona y-tunnus. Silloin, jos uusi yksilöintitunnus otetaan käyttöön, tulee myös tulotietojärjestelmästä annetun lain 14 §:ää muuttaa siten, että tulorekisterissä voidaan yhdistää y-tunnus, henkilötunnus ja uusi yksilöintitunnus. Vastaavia lainmuutostarpeita voi olla myös valmisteilla olevan Positiivisen luottotietorekisterin osalta. Myös luottorekisterissä laissa säädettyä yksilöintitietona on henkilötunnus.

Tietojärjestelmien lisäksi uuden yksilöintitunnuksen käyttö vaikuttaa myös paperimuodossa olevien asiakirjojen hallintaan. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaisiin omaisuuksiin liittyvät luovutussopimukset ja perhevarallisuus oikeuteen kytkeytyvät asiakirjat. Näillä asiakirjoilla henkilöt on yksilöity pääasiassa henkilötunnuksella. Viranomaiselle aiheutuu paljon selvittelytyötä, jos henkilöiden tunnukset muuttuvat ja on luotava mekanismeja ja menettelyitä eri tunnusten yhdistämiseksi. Lisäksi tulee ottaa huomioon vainajia koskevat henkilötunnukset ja kuolinpesät. Ehdotuksesta ei ilmene muodostetaanko uusi yksilöintitunnus myös kuolinpesille.

Verohallinto ehdottaa, että jatkotyössä arvioitaisiin mahdollisuutta määritellä säädösten uuden yksilöintitunnuksen käyttöönoton aikataulu, vaikka se olisi osin päällekkäin henkilötunnuksen käytön kanssa. Tämän lisäksi pitää arvioida onko ehdotettu voimaantulo vuoden 2023 alusta realistinen. Verohallinnolla ei ole mahdollista toteuttaa muutosten edellyttämiä tietojärjestelmämuutoksia tässä aikataulussa vaan erityisesti tulorekisterin näkökulmasta voimaantulon ajankohta pitäisi siirtää vuoden 2024 alkuun. Sama koskee valmistella oleva positiivista luottorekisteriä.

Muut hallituksen esitystä ja alustavaa asetuseräluonnosta koskevat huomiot

Harmaan talouden torjunnan näkökulmasta esitysluonnoksesta puuttuu riskiperusteinen analyysi henkilötunnusjärjestelmän uudistamisesta aiheutuvista seurauksista ja vaikutuksista harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnalle. Riskien ja uhkakuvien tunnistaminen on erittäin tärkeää järjestelmää uudistettaessa ja otettaessa käyttöön uusia teknologioita ja menettelyitä henkilön identiteetin hallinnassa. Epävakaiden olojen ja ilmaston lämpenemisen johdosta esimerkiksi ulkomaalainen työvoima lisääntyy voimakkaasti Suomessa ja tulee lisäämään myös laitonta toimintaa. Silloin, kun valmistellaan rekisteröinnin helpottamista, tulee ottaa huomioon myös se, että kontrollien muuttuminen lieventäminen tai niiden puute houkuttelee väärin toimijoita hyödyntämään suomalaisia identiteettejä laittomassa toiminnassa.

Verotuksen kohdalla identiteetin käyttöön liittyvät riskit voivat koskea esimerkiksi työntekoa, yritystoimintaa ja rahaliikennettä. Verohallinnossa on mm. havaittu, että elinkeinonharjoittajien

identiteettejä on käytetty keskitetysti perusteettomien ar-vonlisäveropalautusten hakemiseen. Kysymys on järjestelmällisestä rikollisesta toiminnasta, jossa henkilötunnusta käytetään rikosentekovälineenä. Esitysluonnoksen sivulla 49 on esitetty, että henkilötunnusjärjestelmän väärinkäytökset ovat nykyään suhteellisen harvinaisia ja pienimuotoisia. Tämä ei kuitenkaan vastaa sitä käsitystä, joka Verohallinnon harmaan talouden torjunnalla on. Yhteiskunnan digitalisoituminen on lisännyt ja tulee todennäköisesti lisäämään identiteettien väärin-käyttöihin liittyvää rikollisuutta entisestään.

Ehdotuksessa ei ole arvioitu tulisiko Digi- ja väestötietoviraston toimivaltaa muut-taa rekisteröintimenettelyitä uudistettaessa. Virastolla ei ole valvontavastuuta eikä keinoja puuttua rekisteri-identiteettien väärinkäyttöihin eivätkä väärinkäytökset realisoitu sen toiminnassa. Väestötietojärjestelmän tietojen luotettavuudella ja ajantasaisuudella on huomattava merkitys hyvinvointiyhteiskunnassa. Silloin, jos riskeihin ei puututa henkilöiden rekisteröinnissä ja rekisteritietojen valvonnassa, lisääntyy valvonnallinen työmäärä muissa viranomaisissa kuten Verohallinnossa. Esimerkiksi, jos etärekisteröintimenettely toteutetaan ehdotetun mukaisena, joutuu Verohallinto lisäämään riskienhallinnan ja valvonnan resursseja puuttuakseen verotukseen kohdistuviin riskeihin, jotka liittyvät identiteettien käyttöön lainvastaisessa toiminnassa. Tämä tarkoittaa käytännössä lisäresurssitarvetta valvontaan. Sama koskee myös muita viranomaisia ja yksityistä sektoria. Ehdotetun uudistuksen yhteydessä pitäisi vähintään tehostaa rekisteröintityöhön osallistuvien viran-omaisten valvontaosaamista/ymmärrystä riskeistä ja viranomaisten välistä tietojenvaihtoa sekä selvittää muita keinoja puuttua mahdolliseen väärinkäytös-tarkoitukseen jo rekisteröintivaiheessa.

Esitysluonnoksen perusteluissa on arvioitu henkilötunnuksen nykyistä käyttämistä ja sitä, että sen käyttö ainoana tietona henkilön tunnistamisessa aiheuttaa riskin identiteetin väärinkäytöksille. Keinoja riskien vähentämiseksi on myös tuotu esille informaatio-ohjauksen suunnitelmassa. Riskinä on edelleen, että henkilötunnus ja sen käyttö säilyy ennallaan, vaikka esimerkiksi informaatio-ohjauksen suunnitelmassa esitetään hallinnollisia keinoja tämän riskin vähentämiseksi. Verohallinto pitää tärkeänä, että henkilötunnuksen käyttämistä seurataan ja tarvittaessa otetaan käyttöön vahvempia keinoja, joilla voidaan vähentää henkilötunnuksen käyttämisellä tehtäviä rikoksia.

Kysymys vain ministeriöille: Seuraako esitykseen sisältyvistä muutosehdotuksista muutostarpeita hallinnonalanne lainsäädäntöön? Jos kyllä, mihin lakeihin muutoksia on tarpeen tehdä ja onko muutokset tarpeen sisällyttää esitykseen liitelakeina?

-

Informaatio-ohjauksen suunnitelma

Ovatko toimenpidesuositukset oikean suuntaisia? Mitä pidätte erityisen hyvänä tai mitä pidätte tarpeettomana?

Informaatio-ohjauksen suunnitelman kappale 6 (s. 11 alkaen) koskee omien tietojen hallintaan liittyvää varoitusmerkintää ja identiteettivarkauksien ehkäisemisen toimenpiteitä.

Varoitusmerkinnän voisi tehdä, jos henkilö on esimerkiksi hävittänyt passinsa tai ajokorttinsa tai jos

hänen henkilötietojaan on muusta syystä päätyneet väriin käsiin. Varoitusmerkintä kehottaa esim. luottoa tarjoavaa yritystä erityisesti varmistamaan kyseisen luotonhakijan henkilöllisyys.

Informaatio-ohjauksen suunnitelmassa todetaan, että työryhmä suosittelee selvitettäväksi varoitusmerkinnän käyttöönottoa ja yhteyttä positiiviseen luottotietorekisteriin. Työryhmän näkemyksen mukaan valmistelun yhteydessä on huomioitava merkinnän toiminnalliset tarpeet ja mahdollisen säädösvalmistelun yhteydessä on tehtävä kattava vaikutusten arviointi. Varoitusmerkinnän käyttöönoton mahdolliset hyödyt luotonantajille ja muille varoitusmerkintätiedon potentiaalisille käyttäjille on selvitettävä yhteistyössä potentiaalisten käyttäjien kanssa alusta lähtien.

Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen -hankkeen tai positiivista luottotietorekisteriä koskevaa lainsäädäntöä valmistelleiden ministeriöiden tiedossa ei ole ollut, että positiiviseen luottotietorekisteriin oltaisiin lisäämässä informaatio-ohjauksen suunnitelmassa mainittua varoitusmerkintää eikä tähän ole millään tavalla varauduttu rekisteriä koskevassa lainsäädännössä tai teknisen toteutuksen osalta. Informaatio-ohjauksen suunnitelma jättää epäselväksi, mikä yhteys varoitusmerkinnällä nähdään positiiviseen luottotietorekisteriin ja miksi varoitusmerkintä tulisi säätää positiivisen luottotietorekisteriin. Positiivisesta luottotietorekisteristä on tarkoitus luovuttaa tieto vapaaehtoisesta luottokiellosta vain positiivisesta luottotietorekisteristä annettavassa laissa säädettävillä tahoilla ja rekisteröidyn suostumuksella luottotietoyhtiöille. Jatkotyössä tulee ottaa huomioon, että mikäli positiivisesta luottotietorekisteristä luovutettaisiin luottokieltoja ja mahdollisesti uusi varoitusmerkintätieto laajemmalle käyttäjätaholle, tämä laajentaisi rekisterin käyttäjätahoja muihinkin kuin luotonantajiin ja kyseessä olisi merkittävä uusi rekisterinpitotehtävä Verohallinnolle. Edellytyksenä on myös tätä rekisterinpittoa koskevan lainsäädännön valmistelun aloittaminen.

Millä muilla toimenpiteillä henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä sähköisessä asiointissa, käyntiasioinnissa ja puhelinasioinnissa?

Ei lausuttavaa

Mitä säädösmuutostarpeita tai ohjeistuksia tunnistatte eri toimialoilla tai palveluissa, jotta henkilötunnuksen kysymistä ainoana tunnistustapana voitaisiin ehkäistä?

Ei lausuttavaa

Mitä säädösmuutostarpeita tunnistatte, että tunnistustapahtuma olisi tarpeeksi luotettava palvelutapahtumaan nähden ja näettekö tarvetta velvoittaa laajemmin vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöön (millä toimialoilla, missä palveluissa)?

Verohallinto katsoo, että asiakkaan luotettavan tunnistamisen mahdollisuuksia puhelinasioinnissa ja kirjallisessa asiointissa tulee parantaa. Tällä hetkellä on epäselvää miten eri digitaalisen henkilöllisyyden palvelut ja sovellukset voisivat parantaa asiakkaan tunnistamista puhelinasioinnissa. Joka tapauksessa tulee ottaa huomioon, että kaikilla asiakkailla ei ole mahdollisuutta käyttää uuden teknologian tuomia mahdollisuuksia. Henkilön tunnistamiseksi tulisi olla yhdenvertaiset ja luotettavat keinot, jotta viranomaisen esimerkiksi puhelinasioinnissa antaa neuvontaa kattavasti

silloinkin, kun neuvonta koskee asiakkaan omaa asiaa ja on tarpeen käsitellä salassa pidettäviä tietoja ja asiakkaan henkilötietoja.

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamista koskeva arviomuistio

Kommentit muistioon

Henkilötunnuksen vaihtamiskynnyksen madaltamisen sijaan yhteiskunnan tulisi kaikin keinoin varmistaa henkilötunnuksen väärinkäytöstä kärsivän henkilön tosi-asialliset mahdollisuudet suojautua haitalta ja estää väärinkäytökset.

Arviomuistiossa esitetyt vaikutukset yksityishenkilölle tietovuototilanteessa ovat mittavia. Henkilöltä itseltään edellytetyt toimenpiteet ovat monimutkaisia, prosessi on monipolvinen ja se saattaa myös muodostua kohtuuttoman raskaaksi henkilölle, joka on kärsinyt tietovuodon tai muun rikoksen johdosta oikeudenloukkauksen. Edellä mainitun lisäksi myös suojautumisesta aiheutuvat kustannukset saat-tavat jäädä vahingonkärsineen henkilön itsensä maksettavaksi.

Lainsäädännön kehittämällä ja todentamisvelvollisuuden laajentamisella voitaisiin minimoida henkilölle aiheutuvia vahinkoja identiteettivarkauden tai muun väärinkäytöksen tai vahingon johdosta.

Henkilötunnukseen liittyvän identiteetin hallinnan uudistaminen erityisesti sen osalta, että henkilötunnuksen hallitsemattomasta käytöstä tunnistamiseen luovuttaisiin, on kannatettava ratkaisu väärinkäytösten estämiselle. Asiassa on kuitenkin huomioitava se, että vanhan menettelyn rinnalle on luotava kestävä, kustannustehokas ja luotettava tunnistamismenettely, jolla henkilö voidaan tunnistaa asiointi-kanavasta riippumatta ja ehkäistä väärinkäytöksiä asiointitilanteissa.

Keskitetty sulkupalvelu helpottaisi tietovuodosta tai muusta väärinkäytöksestä kärsineen henkilön mahdollisuutta estää henkilötietojen väärinkäytön jatkuminen ja keventäisi prosessiin tällä hetkellä liittyvää hallinnollista ja mahdollisesti myös taloudellista taakkaa.

Sulkupalvelu on kuitenkin ainoastaan jälkikäteisen kontrollin keino. Maksullisia ennakoivan kontrollin välineitä on jo tarjolla yksityisellä sektorilla, joten mahdollisuutta tällaisten palveluiden tarjoamiseen julkisen sektorin toimesta tulisi selvittää.

Positiiviseen luottotietorekisteriin on tulossa mahdollisuus tehdä maksuton vapaaehtoinen luottokieltomerkintä. Merkinnästä tulee käydä ilmi, onko sen tekemisen syynä kohonnut riski henkilötietojen väärinkäytölle, luonnollisen henkilön taloushallintaan liittyvä syy vai muu syy. Vapaaehtoisen luottokieltomerkinnän tekemisestä positiiviseen luottotietorekisteriin ei peritä maksua. Merkintä voidaan henkilön antamalla suostumuksella luovuttaa myös luottotietoyhtiöille, jotka tällä hetkellä tarjoavat maksullisena vastaavaa palvelua.

Konow von Taito
Verohallinto